



BDP

T.B.M.M.
BARİŞ ve DEMOKRASİ PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı: 154
Tarih: 09-02-2010

10/675

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Van'ın Erçiş İlçesinde 1930 yılında yaşanan Zilan Katliamı araştırılıp, isyan dönemi yaşanan olayların aydınlatılması amacıyla Anayasanın 98'inci, İçtüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

10/675

1-SELAHATTİN DEMİRTAŞ	DİYARBAKIR
2-GÜLTAN KIŞANAK	DİYARBAKIR
3-AYLA AKAT ATA	BATMAN
4-BENGİ YILDIZ	BATMAN
5-AKIN BİRDAL	DİYARBAKIR
6-EMİNE AYNA	MARDİN
7-FATMA KURTULAN	VAN
8-HASİP KAPLAN	ŞIRNAK
9-HAMİT GEYLANI	HAKKARİ
10-İBRAHİM BİNİCİ	ŞANLIURFA
11-M. NURİ YAMAN	MUŞ
12-MEHMET NEZİR KARABAŞ	BİTLİS
13-MEHMET UFUK URAS	İSTANBUL
14-OSMAN ÖZÇELİK	SİİRT
15-ÖZDAL ÜÇER	VAN
16-PERVİN BULDAN	IĞDIR
17-SEBAHAT TUNCEL	İSTANBUL
18-SEVAHİR BAYINDIR	ŞIRNAK
19-SIRRI SAKIK	MUŞ
20-ŞERAFETTİN HALİS	TUNCELİ

GEREKÇE

1930 yılında Ağrı ili ve civarında Ağrı İsyanı adıyla anılan bir isyan gerçekleşmiş; isyanın bastırılmasından sonra ise isyana katılan-katılmayan birçok insan Van ili Erciş ilçesi sınırları içerisindeki Zilan Deresi'ndeki köylere sığınmıştır. Temmuz 1930 tarihinde ordu güçleri tarafından Zilan Deresi'ne bir operasyon düzenlenmiş, köylerin büyük bir kısmı yakılarak boşaltılmış ve isyana katılıp katılmadığına bakılmaksızın binlerce sivil vatandaş katledilmiştir. Bu operasyonda; Hasanabdal, Aks, Şahbazar, Doğancı, Tendurek, Çakırbey, Yılanlık, Harhus, Babazeng, Kömür, Şor, Şorik, Mürşit, Mescitli, Karakilis, Kündük, Zorava, Aryutin, Hallacköy, Koşköprü, Kuruçem, Mülk, Yekmal, Kilise, Gosk, A.Partaş, Y.Partaş, Binesi, Bunizi, Pelexlu, Kerx, Sögütlü, Mığare, Kardoğan, Kelle, Hostekar, Süvarköy, Kızılkilise, Ziyaret, Hıraşen, Komik, Şeytanava, Birhan ve Yukarı Koşköprü Köyü ateşe verilerek yakılmıştır. Operasyon sonrası sivil ve silahsız olan 15000'e yakın kişi öldürülmüştür.

13 Temmuz 1930 tarihli Cumhuriyet gazetesi operasyonu, "ağrı dağı tepelerinde kovuklara iltica eden 1500 kadar şaki kalmıştır. Tayyarelerimiz şakiler üzerine çok şiddetli bombardıman ediyorlar. Ağrı dağı daimi olarak infilak ve ateş içinde inlemektedir. Türkün demir kartalları asilerin hesabını temizlemektedir. Eşkiyaya iltica eden köyler tamamen yakılmaktadır. Zilan harekâtında imha edilenlerin sayısı 15.000 kadardır. Zilan deresi ağzına kadar ceset dolmuştur... Bu hafta içinde ağrı dağı tenkil harekâtına başlanacaktır. Kumandan Salih paşa bizzat Ağrı'da tarama hareketine başlayacaktır. Bundan kurtulma imkânı tasavvur edilemez." şeklinde haber yapmıştır.

1930 tarihindeki sayısında Cumhuriyet Gazetesi Zilan Deresi'ndeki toplu katliamı şöyle vermiştir: "Karaköse, 14 (Özel muhabirimiz bildiriyor) - Ağrı eteklerinde eşkiyaya katılan köyler yakılarak, ahali Erciş'e sevk ve orda iskan olunmuştur. Zilan harekâtında imha edilen eşkiya miktarı, 15 binden fazladır. Yalnız, bir müfreze önünde düşüp ölenler bin kişi olduğu tahmin ediliyor. Zilan Deresi'ne sığışan 5 şaki teslim olmuştur. Buradaki harp, pek müthiş bir tarzda cereyan etmiştir. Zilan Deresi, lebalep cesetlerle dolmuştur."

Dönemin iktidarlarına göre ise; "İsyan mıntikasında işlenen fiiller suç sayılmaz" dı. Bölge, "serbest atış alanı"ydı. 20 Temmuz 1931 tarih ve 1850 Sayılı Kanunla bu teyid edilmiştir.

Madde 1: Erciş, Zilan, Ağrı dağ havalisinde vuku bulan isyanda, bunu müteakip Birinci Umumi Müfettiřlik mntıkası ve Erzincan Pülümür kazası dahilinde yapılan takip ve te'dip hareketleri münasebetiyle 20 Haziran 1930'dan 1 Kanun-ı Evvel 1930 tarihine kadar askeri kuvvetler ve devlet memurları ve bunlar ile birlikte hareket eden bekçi, korucu, milis ve ahali tarafından isyanın ve bu isyanla alakadar vak'aların tenkili emrinde gerek müstakilen ve gerekse müştereken işlenmiş ef'al ve hareket suç sayılamaz..

Madde 3: Bu kanunun icrasına Adliye ve Dahiliye vekilleri memurdur.

Katliam sonrası binlerce insan köylerini terk etmek zorunda bırakılmıştır. Boşaltılan köyler 1980 yılına kadar boş bırakılmış, bu yıldan sonra ise köylere Afganlar yerleştirilmiştir.

1930 yılında yaşanan Zilan Katliamı ile ilgili olarak gerekli araştırmaların yapılması ve dönemin mağdurlarının ve varislerinin mağduriyetlerinin giderilmesine yönelik çalışmalar biran önce yapılmalıdır.